

Oto Kiralama Sektörü Açısından Tahkim Uygulaması

Av. Nazım Can IŞIKTAÇ

Işıktaç & Atabay & Kurtoğlu Hukuk Bürosu

Hukuki ihtilafların hızlı, etkin ve verimli şekilde çözülmesi ticaret hayatının aktörleri bakımından önem arz etmektedir. Tahkim, mahkemelere nazaran daha hızlı, etkin ve verimli bir çözüm vadetmektedir. Tahkimin vadettiği şekilde; hızlı, etkin ve verimli olabilmesi tahkim sürecinin iyi planlanmasına, tahkim yargılamasının adil biçimde yapılmasına ve dolayısıyla tahkim kararının icra edilebilir şekilde verilmesine bağlıdır.

Bu yazımızda, oto kiralama sektörünün tahkimden ne şekilde yararlanabileceği ve tahkimin nasıl etkin ve verimli biçimde yürütülebileceği ele alınacaktır.

Öncelikle kısa bir tahkim tanımı yapmak gerekirse; tahkim, taraflar arasındaki uyuşmazlığın mahkemeler

yerine hakem olarak anılan kişi veya kişilerce kesin ve bağlayıcı olarak karara bağlanmasıdır. Tahkim kararları, mahkeme kararları gibi icra edilebilmektedir. Tarafların yargılamayı yürütecek hakemleri ve yargılama usulünü serbestçe kararlaştırabilmeleri tahkimin en önemli avantajlarından. Tahkimin bir diğer avantajı ise tahkim yargılamasında gizliliğin esas olmasıdır. Ayrıca tahkim söz konusu olduğunda yargılama öncesinde arabulucuya başvurulması bir zorunluluk değildir.

1- Hangi Uyuşmazlıklar Tahkime Elverişlidir?

Tahkim yargılaması yapılabilmesi veya tahkim kararının icra edilebilir olması için ihtilafın tahkime elverişli olması gerekmektedir.

6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun 408. maddesinde "Taşınmaz mallar üzerindeki aynı haklardan veya iki tarafın iradelerine tabi olmayan işlerden kaynaklanan uyuşmazlıklar tahkime elverişli değildir" denilmiş ve tahkime elverişlilik Türk Hukukunda bu şekilde tanımlanmıştır.

Oto kiralama sektörü bakımından hemen hemen her türlü ihtilaf tahkime elverişlidir. Bu bakımdan tahkime elverişlilik konusunun bu yazıda çok teferruatlı biçimde incelenmesi gerekmeyecektir.

Araç kiralyanlar ile kiraya verenler arasındaki ihtilaflar, servis şirketleri ve araç bayileri ile olan ihtilaflar, taşıt finansmanına ilişkin ihtilaflar, sigorta aracılık hizmetlerine ilişkin ihtilaflar, diğer kiralama şirketleri ile yapılan iş ortaklıklarına ve iş birliklerine ilişkin

ihtilaflar ve alınan destek hizmetlerine ilişkin ihtilaflar genel olarak tahkime elverişlidir.

2- İhtilafın Tahkim Yargılamasına Götürülebilmesi İçin Ne Gerekmemektedir?

İhtilafın tahkim yargılamasına tabi olabilmesi için taraflar arasında yazılı bir tahkim anlaşması bulunması gerekmektedir. Sigorta tahkim bunun kanundan kaynaklanan bir istisnasıdır.

Tahkim anlaşması, ihtilaf ortaya çıkmadan önce veya ihtilafın doğumundan sonra yapılabilir. Uygulamada ihtilaf doğduktan sonra tahkim anlaşması yapılması mümkün olmakla birlikte, pek de sık karşılaşılan bir durum değildir. Ticari uyuşmazlıklar için dava şartı olarak arabuluculuk söz konusu olduğunda, arabulucu huzurunda da tahkim sözleşmesi yapılması mümkündür. Bu sayede taraflar en azından ihtilafın çözümü noktasında bir anlaşma yapmış olacaklardır.

Tahkim anlaşması uygulamada, çok büyük oranda, asıl işin yapıldığı sözleşme içerisine eklenen bir tahkim şartı ile yapılmaktadır. Örnek madde: "Bu sözleşmeden kaynaklanan veya bu sözleşmeyle ilişkili olan tüm uyuşmazlıklar, İstanbul Tahkim Merkezi Tahkim Kuralları uyarınca nihai olarak tahkim yoluyla çözümlenecektir" şeklindedir. Söz konusu örnek tahkim şartının asıl işin yapıldığı sözleşmeye eklenmesini takiben taraflar arasında ihtilaf doğması halinde ihtilafın İstanbul Tahkim Merkezi kurallarına tabi şekilde çözümü konusunda taraflar anlaşmış sayılacaktır. Bu sayede tarafların hem İstanbul Tahkim Merkezi'nin kurallarından hem de İstanbul Tahkim Merkezi'nin sekreteryasının desteğinden yararlanma olanağı olacaktır.

İstanbul Tahkim Merkezi -veya herhangi bir tahkim merkezi- tahkim yargılamasının tarafı değildir. Merkez, sekreteryası veya divanı aracılığı ile kurallarda kendisine yüklenen görevleri ifa eder. Bu görevler tebligatların yapılması, yargılama giderlerinin alınması veya tarafların kendi imkanları ile hakem belirleyememesi halinde hakem ataması yapılması gibi

”

Tahkim kararları, mahkeme kararları gibi icra edilebilmektedir. Tarafların yargılamayı yürütecek hakemleri ve yargılama usulünü serbestçe kararlaştırabilmeleri tahkimin en önemli avantajlarından. Tahkimin bir diğer avantajı ise tahkim yargılamasında gizliliğin esas olmasıdır.

görevlerdir. Yargılama, hakemler tarafından yapılır. Bu bağlamda karar da hakem tarafından yazılır. Karar ve yargılama sürecine ilişkin tahkim merkezinin rolü, yargılamanın ikincil yönlerine destek sağlanmasından ibarettir.

Tahkim anlaşması yapılmasının iki etkisi vardır. Bunlardan birincisi uyuşmazlığın tahkim yargılamasına tabi olabilmesinin sağlanması, diğeri ise uyuşmazlık mahkeme önüne geldiğinde tahkim itirazında bulunmak suretiyle davanın reddinin istenebilmesidir.

Tahkim anlaşması konusunda, tercih edilen tahkim merkezinin internet sitesinde yer alan örnek tahkim şartından birebir yararlanılması ve tahkim şartının yanı sıra, tahkim anlaşmasını anlaşılmaz veya geçersiz kılacak başka ifadelerin eklenmemesi önem arz etmektedir. Örneğin tahkim şartı ile "Taraflar arasındaki ihtilaf tahkim yoluyla çözülecektir, çözüm sağlanmaması halinde Bursa Mahkemeleri yetkilidir" gibi ifadelerin kullanılmaması gerekmektedir. Mahkeme ve tahkimin bir arada belirtildiği durumlarda Türk Hukukuna göre tahkim şartı geçersiz sayılmaktadır. Yine bu noktada tahkim merkezinin unvanının doğru kullanılması ve yargılamayı zor ve pahalı hale getirecek dil, yer ve hakem niteliklerine ilişkin şartlardan kaçınmak masrafları ve yargılama süresini makul tutmak adına yararlı olacaktır.

3. Hangi Tahkim Merkezi Tercih Edilebilir?

Tahkim yargılaması yapılabilmesi için ille de bir tahkim merkezine ihtiyaç bulunmamaktadır. Herhangi bir merkezden yararlanılmadan yapılan yargılamaya ad hoc tahkim denilmektedir. Ad hoc tahkim için taraflar arasında "işbu sözleşmeden kaynaklanan her türlü ihtilaf tahkim yoluyla çözülecektir" şeklinde yazılı bir anlaşma yapılması yeterlidir. Bu durumda -yabancılık unsuru olmayan ihtilaflarda- doğrudan 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun 407 v.d. maddelerinde yer alan kurallar uygulanacaktır.

Ad hoc tahkim, her iki tarafın da tahkim yargılamasına aşına olduğu hallerde pekâlâ işletilebilecektir. Ancak uygulamadaki tecrübemiz, tahkimin bir merkez kuralları dahilinde yapıldığında daha etkin ve az maliyetli şekilde yürütüldüğü şeklindedir. Özellikle de tahkim uygulamasına aşına olmayan taraflar söz konusu olduğunda ad hoc tahkimin hızlı ve etkin bir şekilde işletilmesi imkansız hale gelebilmektedir.

İstanbul Tahkim Merkezi, kuralları içerisinde acil durum hakemi ve seri tahkim usulüne yer vermiş olması bakımından kanaatimizce Türkiye'deki diğer tahkim merkezlerine nazaran daha tercih edilebilir konumdadır.

Acil Durum Hakemi "hakem veya hakemlerin göreve başlamasının beklenemeyeceği kadar acil durumların varlığı halinde taraflara ihtiyaç duydukları geçici hukuki korumayı sağlayan, ticari hayatın gereklerine uygun ve etkin bir koruma mekanizmasıdır" şeklinde tanımlanmıştır. Acil durum hakemi, örneğin araçların iadesi veya yediemine teslimi için tedbir kararı alınması için kullanılabilir bir mekanizmadır. Acil durum hakemi iki iş günü içerisinde atanır ve yedi iş günü içerisinde karar verir. İstanbul Tahkim Merkezi kurallarının seçildiği hallerde, acil durum hakemine ilişkin kuralların uygulanmayacağı tahkim şartında özel olarak düzenlenmedikçe, acil durum hakemi kuralları da uygulanacaktır.

Acil durum hakemi yerine tahkim öncesinde veya tahkim esnasında mahkemelere başvurularak geçici koruma tedbiri talep edilmesi de mümkündür. Tahkim anlaşması yapılmış olması, tarafların tedbir alınması veya delil temini başta olmak üzere mahkemelerin desteğini gerektiren diğer haller için mahkemeye başvurulmasına engel değildir.

Seri tahkim kuralları ise tahkim usulünün hızlandırılmış halidir. İstanbul Tahkim Merkezi kuralları uyarınca 300.000 TL'yi geçmeyen ihtilaflar kendiliğinden seri tahkime tabi olacaktır. Taraflar seri tahkim sınırını değiştirmekte veya seri tahkimin uygulanmamasını seçmekte serbesttir. İhtilaf, değer olarak seri tahkim sınırının altında kaldığı hallerde; eğer ihtilaf daha uzun ve detaylı bir yargılamayı gerektiriyorsa taraflardan birinin talebi üzerine seri tahkim usulünün uygulanmamasına karar verilebilir.

Seri tahkim yargılaması tek hakemli olarak görülür ve kural olarak üç ay içerisinde karar verilir. Söz konusu karar kesin bir karardır. Üç ayda karar alınan bir yargılama usulünün mahkeme yargılamasına nazaran ne kadar hızlı olduğunu açıklamaya dahi gerek bulunmamaktadır. Özellikle de kiranın ödenmemesi; kira akdi feshedilmiş olmasına rağmen araçların iade edilmemesi gibi çok da teferruatlı bir yargılama

”

Araç kiralayanlar ile kiraya verenler arasındaki ihtilaflar, servis şirketleri ve araç bayileri ile olan ihtilaflar, taşıt finansmanına ilişkin ihtilaflar, sigorta aracılık hizmetlerine ilişkin ihtilaflar, diğer kiralama şirketleri ile yapılan iş ortaklıklarına ve iş birliklerine ilişkin ihtilaflar ve alınan destek hizmetlerine ilişkin ihtilaflar genel olarak tahkime elverişlidir.

gerektirmeyen hallerde seri tahkimden yararlanılması için herhangi bir sebep bulunmamaktadır.

İstanbul Tahkim Merkezinde bir hakem listesi bulunmamaktadır. Kanaatimizce bu iyi bir uygulamadır. Taraflar hakemi-hakemin tarafsız ve bağımsız olması şartıyla- uzmanlığına, tanınmışlığına, iş yapış biçimine ve vakit yönünden uygunluğuna göre istedikleri gibi belirleyebilirler. Tarafların anlaşarak hakemi belirleyememesi halinde ise hakem, İstanbul Tahkim Merkezi divanı tarafından atanacaktır. Atanan hakeme veya hakemlere ilişkin tarafların hakemin reddini talep etme hakları saklıdır.

İstanbul Tahkim Merkezi kuralları uyarınca taraflar, tahkim yerini belirleme konusunda da serbesttir. Bu sayede mahkeme uygulamasında karşılaşılan yetki ve görev sorunları tahkim yargılamasında yer almamaktadır.

Hakem ataması dışında, tahkim yargılaması mahkeme yargılamasından pek de farklı değildir. Tahkim, davacının tahkim talebi olarak anılan dilekçesi ile başlar ve davalının cevap dilekçesi ile devam eder. Tahkim yargılamasının başında bir usuli zaman çizelgesi düzenlenir ve bu çizelgeye göre dilekçeler teatisi, tanık dinlenmesi, duruşma veya duruşmalar ve diğer usuli işlemlerin zamanları belirlenir. Bu esneklik, doğru yönetildiği durumlarda yargılama kalitesini artırmakta, yargılamanın ne zaman sonlanacağını bilinir hale getirmekte ve davanın daha verimli şekilde görülmesine olanak sağlamaktadır.

Türkiye'deki öne çıkan diğer tahkim merkezleri İstanbul Ticaret Odası bünyesinde ortaya çıkmış olan İTOTAM ve TOBB Tahkim Merkezidir. Her iki merkezin kuralları (tüzükleri) internet sayfalarından edinilerek incelenebilir.

Sonuç olarak; bizce, tahkim uygulamasına kira sözleşmelerinde, satın alma sözleşmelerinde ve diğer ticari sözleşmelerde yer verilmesi, mahkemelerdeki uzun yargılama süreleri ve mahkeme yargılamasına ilişkin risklerin yönetilmesi anlamında dikkate alınmaya değerdir. Tahkimin etkin biçimde uygulanması ile kaliteli, hızlı ve verimli bir yargılama yapılması mümkündür. ●

Dipnotlar

¹ İstac: <https://istac.org.tr/uyusmazlik-cozumu/tahkim/ornek-tahkim-sarti/>;

İTOTAM: <https://www.itotam.com/Dosyalar/2018/ITOTAM%20Tahkim%20Kurallari-%202017.pdf>

² İstanbul Tahkim Merkezi tahkim kuralları için bkz. <https://istac.org.tr/uyusmazlik-cozumu/tahkim/>